

Koliko še let?

Da bi slišal kukavico,
v gozdek šel je ded,
da bi slišal drobno ptico,
koliko še let
mu napela bo.

„Kúku, kúku, kúku,“ z veje
čuj, sred bukovja.
Sliši ded, na prste šteje —
pa smehlja, smehlja
se mu ves obraz:

„Zdaj pa kar brž drobni vivček
napalimo spet
za en tanek dimček-sivček;
saj mi še deset
je napela let
kukavičica.“

Bogumil Gorenjko.

Le enkrat!

Kakšno pesem, draga mladež,
naj zapojem na pomlad?
Li o solncu, li o pticah,
v čast mar pisanih livad?

Dobro, dobro! Pa o solncu,
ki oživlja cvetni log,
in o cvetkah, ki krasijo
nam stezice kroginkrog.

In o zborih drobnih pevcev,
ki nam ljubko žvrgolé,
da s pomlájeno mladostjo
bije silneje srce.

Pa še drugo lepo pesem,
mladež, bi zapel ti jaz,
ko bi vedel, da zaupno
poslušala boš moj glas.

Pomni, draga deca moja,
da pomladi le enkrat
sije ti cvetoča doba —
le enkrat, oj le enkrat!

In to mlado nežno cvetje —
oj, kak naglo se ospé
in kak hitro žar kreposti
v srcu zvenjenem umrè!

Mokriški.

Le spomin.

Prišla je pomlad,
pomladila svet,
zasadila cvet
sred zelenih trat.

Prišel spet je maj,
ž njim so ptičice,
ptičke-pevčice,
priletele v gaj.

K meni v vas prišel
pa je le spomin
na radostne dni,
na mladostne dni...

Bogumil Gorenjko.

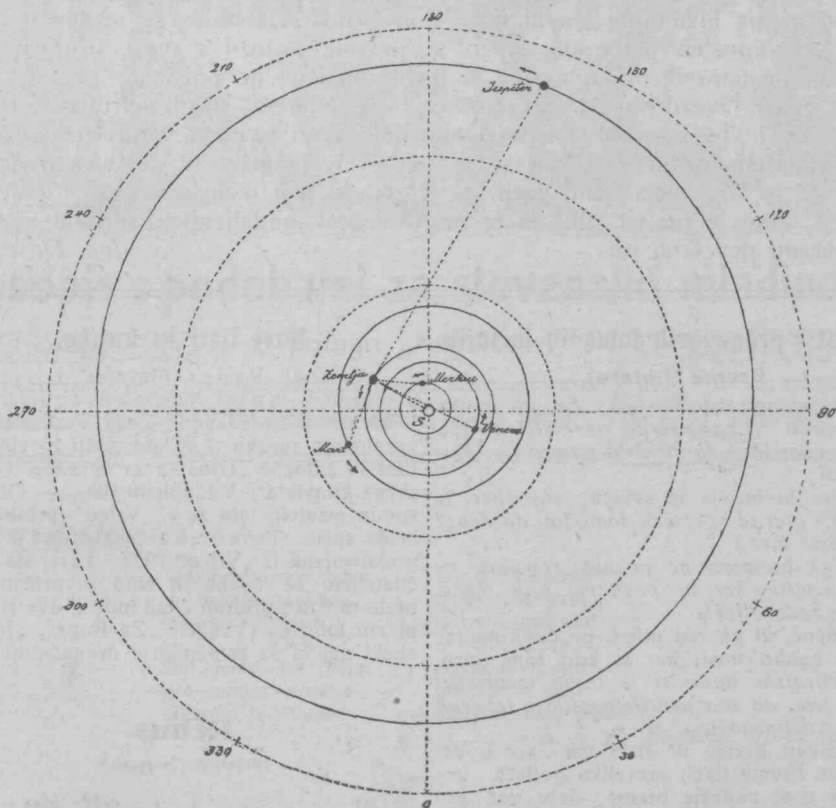
Mladi zvezdoznanec.

V dosedanjih razmotrivanjih našega nebesa smo si pridobili že toliko potrebnih splošnih pojmov, da bi mogli preiti k natančnejšemu opisu nebesnih teles. Seznaniti se nam je le še z gibanjem nebesnih teles. Naravno je, da si ogledamo to gibanje spet pri našem osolnčju.

Središče našega osolnčja je veličastno solnce. To solnce ima veliko družino. 1. Osem velikih premičnic, ki so nam že znane. Te premičnice, razen Merkurja in Venere, imajo po eno ali več sopremičnic, mesecev. 2. Veliko število prav majhnih premičnic, o katerih se bomo pozneje poučili. 3. Neznano število zvezd repatic in slednjich nebroj prav majhnih delcev nebesnih teles, kateri se nam prikazujejo kot zvezdni utrinki.

Vsa našeta nebesna telesa se gibljejo okrog solnca v določenih potih. Zazdaj si hočemo predočiti le pota velikih premičnic. Gibljejo se okrog solnca v potih, ki imajo obliko elips, katere se pa jako približujejo krogu. Te poti leže približno v isti ravnini, tako da niso dosti nagnjene druga proti drugi.

Slika 5. vam kaže poti, po katerih se gibljejo premičnice Merkur, Venera, zemlja, Mart in Jupiter okrog solnca (S.) Bolj oddaljene premičnice: Saturn, Uran in Neptun niso več narisane. Gibanje se vrši v smeri, ki je nasprotna gibanju kazalcev na uri, kar kažejo puščice. Koliko časa potrebujejo naši planeti, da obhodijo enkrat svojo pot okrog solnca? Merkur rabi 88 dni, Venera

Slika 5.

224 dni, zemlja eno leto, Mart 1 leto 322 dni, Jupiter 11 let 314 dni, Saturn 29 let 167 dni, Uran 84 let 7 dni, Neptun 164 let 280 dni. Iz tega sledi, da boste videli na pr. Jupitra na istem mestu na nebesu, kjer je zdaj, šele čez skoro 12 let. Lahko tudi izračunate, koliko obhodov raznih premičnic bi mogel opazovati človek, ki se je prav zgodaj začel zanimati za nebo in za zvezde. Težko bo doživel trikratni obtek Saturna. Kako pa moremo opazovati gibanje, tek planetov okrog solnca? Merkur in Venera se nam kažeta kot danici ali kot večernici, ali vzhajata namreč pred solncem (danica), ali zahajata za solncem (večernica). Premičnice, ki so od solnca bolj oddaljene kakor zemlja, pa v času enega svojega obhoda okrog solnca prehodijo na videz na nebesu ono pot, ki jo prehodi solnce v enem letu, so torej lahko približno tako nizko

kakor solnce pozimi, ali tako visoko kakor solnce poleti. Jupiter je n. pr. zdaj tam, kjer je solnce konec avgusta, v sozvezdju leva.

Premičnice našega solnca potujejo okrog njega z matematično pravilnostjo po trajnih zakonih, tako da morejo zvezdoznanci za vsako premično natančno izračunati, kje se bo planet v določenem času nahajal na nebesu. Na naši sliki narisane premičnice so na onih krajih svoje poti, kjer bodo okrog 21. maja 1909. Najbolje se vidi Jupiter do ene ponoči, Mart vzhaja pred jutranjo zoro, Venere ni videti, ker je še v solnčnih žarkih, Merkur se pa konec meseca maja vidi, kjer so razmere ugodne, kar je v naših krajih le redko, malo časa po solnčnem zahodu.

Katera je ona moč, ki drži nebesna telesa, premičnice, v njihovih potih, da ne zaidejo ali se ne izgube v svetovnem prostoru? To je svetovna privlačna sila, ki deluje med solncem in njegovimi svetovi, imenuje se težnost (gravitacija). Skrivnostna je ta sila, ki jo je Stvarnik položil v svoje stvarstvo, mi vidimo in čutimo nje delovanje, a bistva njenega ne poznamo. To naravno silo je odkril zvezdoslovec Izak Newton (izg. Njuten), Anglež, rojen l. 1643., umrl l. 1727. Ta učenjak je iznašel temeljni zakon težnosti, ki uravnava vse gibanje v našem osolnčju. Zakon se pa glasi: Dvoje nebesnih teles se privlačuje s silo, ki je tem večja, čim večji sta telesi, in tem manjša, kolikor dalje sta telesi. Čudno je pri tej sili, da je pri dvakratni oddaljenosti štirikrat manjša, pri trikratni devetkrat itd.

Jos. Dostal.

Modrost v pregovorih domačih in tujih.

Breme (butara).

Tudi majhno breme teži, če ga moraš dolgo nositi (*Enakomerno opravilo utrudi. Zato je pametno, da se dela menjavajo, kjer je možno.*)

Lastno breme je iz svinca, sosedovo iz perja. (*Le prerad si človek domišlja, da drugi veliko laže živé.*)

Tujega bremena ne poznaš. (*Drugih ne smemo soditi, ker ne poznamo njih težav. Bodimo zadovoljni!*)

Bremena, ki ga rad nosiš, ne čutiš na ramah. — Lahko nosi, kar si kdo sam oprti. (*Ta življenjski nauk si je treba izkoristiti zlasti s tem, da se v neprijetnostih in težavah vdamo v voljo božjo.*)

Privajeno breme ne tlači tako kot novo.

Veliko breme tlači, preveliko potlači.

Kdor nosi najtežje breme, dobi več kot najmanjšo plačo.

Kdor se bremena prav loti, ga že napol odvali. (*Pri težkih opravilih je treba najprej dobro premisliti, kako se dajo najbolje izvršiti; potlej pa se jih je treba lotiti urno in z vso odločnostjo.*)

Drug drugega bremena nosite. (*Potrpite s slabostmi svojega bližnjika. Ta nauk sv. apostola Pavla ne velja samo Galačanom, katerim ga je prvotno napisal, marveč vsakemu kristjanu.*)

Najtežje breme je greh!

Novi listi in knjige.

Andrej Rape: *Mladini*, I. zvezek z 8 slikami. — *Spisi Mišjakovega Julčka*. I. zvezek z 11 slikami. Cena vsakemu lepo vezanemu zvezku 1 K, po pošti 16 vin. več. Last in založba „Društva za zgradbo Učiteljskega konvikta“. V Ljubljani 1909. — Oba gospoda pisatelja sta že v „Vrtcu“ priobčevala svoje spise. (Povest „Koščena miza“ je n. pr. ponatisnjena iz „Vrtca“ 1902.) Torej sta našim čitateljem že znana in smo prepričani, da bodo radi in s pridom čitali tudi ti dve živahno pisani knjižici. (Vzklici: „Za Boga“, „Ješ“, in enaki naj bi se zamenjali z drugačnimi.)

Rebus.

(Priobčil „Internus“).

$$\begin{array}{c} \text{at} \\ \text{š} \end{array} \begin{array}{c} '5a \\ \text{m} \end{array} + \begin{array}{c} a \\ \text{na} \end{array} = \frac{\text{ob}}{\text{na}} \frac{\text{bo}}{\text{si}} \frac{3}{\text{ni}}$$

Uganka.

(Priobčil „Internus“).

Belo ko sneg, modro ko jasno nebo, rdeče ko kri: kako je ponosno, če vse to skupaj visi!

(Rešitev in imena rešilcev v prihodnji številki.)

„Vrtec“ izhaja 1. dne vsakega meseca in stoji s prilogo vred za vse leto 5 K 20 h, za pol leta 2 K 60 h — Uredništvo in upravništvo Sv. Petra cesta št. 78 v Ljubljani.

Izdaje društvo „Pripravniški dom“. — Urejuje Ant. Kržič. — Tiska Katoliška Tiskarna v Ljubljani.